

Klima- og miljøminister Sveinung Rotevatn
Olje- og energiminister Tina Bru

Oslo, 26.01.21

Kopi:
Norges Vassdrags- og Energidirektorat (NVE)
Miljødirektoratet

Mangelfulle naturkartlegginger - Naturvernforbundet ber om handling

Den siste tiden har NRK hatt flere store oppslag om at kartlegginger og konsekvensutredninger har dårlig kvalitet, og at det er problematisk at det er utbygger som har hele ansvaret og står som oppdragsgiver når naturverdier skal identifiseres og vurderes. Klima- og miljøministeren er sitert i en NRK artikkel: «Mange har kome til ei erkjenning av at i desse prosessane har ein ikkje vore gode nok til å skaffe all naudsynt kunnskap, at ein ikkje har lagt nok vekt på natur.» Naturvernforbundet har påpekt denne problematikken i vann- og vindkraftsaker i en årrekke, og vi har flere ganger løftet saken for myndighetene. Likevel er det nå tydelig at lite eller ingenting har skjedd for å sikre god og tilstrekkelig kartlegging av natur ved søknad om utbygginger.

Naturvernforbundet ber med dette om et snarlig møte for å diskutere konkrete løsninger.

Naturvernforbundet og flere andre natur- og friluftsansjasjoner har påpekt mangelfulle kartlegginger i en rekke vann- og vindkraftsaker de siste årene. I Øystesevassdraget fant fagbiologer engasjert av Naturvernforbundet og FNF Hordaland nesten fem ganger flere rødlistearter enn kraftutbyggernes konsulenter. Dette førte ikke bare til at utbyggingen ble stoppet, men til at vassdraget ble verna. På Bremangerlandet har et vindkraftverk fått konsesjon til tross en svært mangelfull utredning, og i ettertid har det blitt oppdaget et stort fugletrekk over planområdet. Flaggermus og klimagassutslipp fra myr er heller ikke utredet, og Naturvernforbundet har anmodet regjeringen om å trekke tilbake konsesjonen.

Vi har lignende erfaringer fra en rekke andre saker. Planer om vannkraftutbygging i Gjengedalsvassdraget, Vinda, Kvanndalselva, Garbergelva og Lårdalsåi er alle saker hvor det har vært mangelfulle og til dels svært dårlige konsekvensutredninger og kartlegginger, og hvor Naturvernforbundet og andre natur- og friluftsansjasjoner selv har sørget for ekstra kartlegginger for å sikre at de biologiske verdiene faktisk blir registrert og vurdert. Videre er det viktig for oss å understreke at slike dårlige kartlegginger fremdeles er et problem, og som vi fortsatt ser i nyere saker. Deriblant Lårdalsåi i Tokke kommune, hvor konsesjon heldigvis ble avslått i 2020.

NVE sine egne rapporter viser det samme. I rapporten «Etterundersøkelser av flora og naturtyper i elver med planlagt småkraftutbygging» 2015 kom det fram at mange utredninger var svært dårlige: I hele 14 av 20 miljøutredninger ble det påvist grove avvik. Antall funn av «prioriterte naturtyper» ble doblet fra 30 til 58 da nye befaringer ble gjort, og rødlistede mose- og lavararter ble mer enn firedoblet (fra 11 til 50). Totalt antall rødlistefunn økte fra 13 til 166. Det er ingen tvil om at kartleggingene generelt er dårlige.

Både intervjuene i NRK-sakene og vår egen erfaring vitner om at det er et stort problem at «bukken passer havresekken», det vil si at det er utbyggere som engasjerer konsulentene som gjennomfører utredningene. Når oppdragsgiver har interesse av at det ikke skal gjøres funn av verdifull natur, sjeldne naturtyper og rødlistearter, og det ikke er noe krav om hverken antall dager i felt, dekningsgrad, årstid eller et minstebeløp og få konkrete krav til kvalitet, så sier det seg selv at det ikke er insentiv til å velge de grundigste kartleggingsfirmaene og de beste utrederne. Når NVE heller ikke har noe praksis for å avvise dårlige konsekvensutredninger, blir det i stor grad opp til utbygger selv hvor nøye de ønsker å være. Det er et system som over flere år er dokumentert å ikke fungere godt nok, og det gjør stor skade på naturen når utbygginger skjer som skulle vært stanset.

Vi mener det er et presserende behov for å løse dette. Naturkrisa er mer akutt enn noen gang, og vi er nødt til å ha et system som tar vare på viktige naturverdier. Det må snarest bli innført tiltak som fører til systemendring. Vi mener at følgende tiltak er nødvendige:

- Myndighetene (Miljødirektoratet/statsforvalter) må ha alt ansvar for konsulentbestilling og oppdragsgiving. Dette er for å lage avstand og uavhengighet mellom konsulenter og utbygger. Alle utbyggere betaler en kartleggingsskatt som myndighetene bruker av for å dekke kostnader.
- Det må være minimumskrav knyttet til nok tid i felt, og krav om feltregistreringer til ulike tider på året for å fange opp variasjon. Tid og penger må ikke være styrende faktor.
- Det må være krav om at konsulentene har minimumskunnskap på artsgrupper, arter, økologi og et inngrep sitt potensiale for påvirkning. Dette kan oppnås gjennom en sertifiseringsordning.
- Uanmeldte etterkontroller (stikkprøver) må foretas jevnlig av uavhengige konsulenter. Hvis det blir oppdaget dårlig arbeid må det få oppsettende virkning og prosjektet settes på vent. Konsulentselskaper som gjentatte ganger leverer mangelfulle rapporter må utestenges fra nye oppdrag og innfri krav til kompetanse før de eventuelt får ny godkjenning.

I tillegg mener vi at tidligere kartlegginger og konsekvensutredninger bør gjennomgås på nytt. Det er enighet om at en rekke av disse har vært svært dårlige, og mange av utbyggingene er fortsatt ikke gjennomført. Det betyr at det er fortsatt mulig å stoppe utbygginger i områder med store, skjulte naturverdier. 28. juni 2019 sendte Naturvernforbundet, Den Norske Turistforening og Norges Jeger- og Fiskerforbund et brev til Olje- og energidepartementet hvor vi krevde en gjennomgang av det miljøfaglige grunnlaget for gitte vindkraftkonsesjoner. Dette ble ikke gjennomført, og vi er bekymret for at store naturverdier går tapt.

I lys av naturkrisa og Erna Solbergs lovnad om å ta vare på naturen i Leaders' Pledge for Nature, ber vi om at regjeringen tar problemet på største alvor. Vi ber om et snarlig møte med politisk ledelse for å diskutere utfordringen og hvordan denne skal løses.

Vennlig hilsen

Naturvernforbundet

v/

Silje Ask Lundberg
Leder

Hanna Nyborg Støstad
Rådgiver naturmangfold